

PRIPENSOJ KONCERNE PACEKONOMION

(Resumaj linioj pri la interveno de Prof. Franco Sotte, Do-cento pri Teritoria Ekonomiko kaj Turismo •e Universitato "G. Fuà" en Ancona. El "Prisma", n-ro 24, 1991).

ANTA•PAROLO

La jenaj pripensoj, verkitaj en 1991 post la Golfmilito, •ajnas nun ankora• aktualaj okaze de la nova milito kontra• Irako: multaj pripensoj kaj multaj tiamaj protagonistoj estas e• nun samaj. Tamen estas anka• fundamentaj diferencoj. Unuflanke, la usonaj kaj anglaj armeoj atakis "prevente" Irakon spite al rezolucioj de U.N. kaj al internacia juro. Kaj ili estigis senkomparan krizon en la internaciaj rilatoj. •i vundfrapis •u U.N.on •u E•ropan Union.

Aliflanke, la pacmovado sentigis sian premon en •iuj landoj, e• kontra• la indikoj de la respektivaj registaroj en Usono kaj en E•ropo. Temas pri tute nova fenomeno pro tio, ke tiuj fortoj tre eterogenaj trovis komunan starpunkton en la konvinkio, la• kiu eblas antata•i perforton per politiko, kaj milito ne devas esti rimedo por solvi internaciajn kontrastojn, kiel cetere asertas anka• la Itala Konstitucio. Sed konstrui pacon signifas multon pli ol manifestadi kontra• milito.

Kiam •i tiuj pripensoj estas verkitaj, la 15.an de aprilo 2003, la kontra•iraka milito eble fini•is, sed por eviti pliajn similajn militojn necesas, ke komprenklopodo ne ekhaltu, •efe •e la gejunuloj, kiuj formi•as per la ekonomikaj sciencoj.

1. ENKONDUKO

Koncerne temon pri rilato inter ekonomio kaj paco, jen kon-tribua•o de agrokultura ekonomikisto, t. e. de reser•isto en kampo de aplik-ekonomiko, ne de specialisto pri temoj epistemologie tre gravaj. La aliro estas do intence problemfara: la celo estas •uste liveri stimula•ojn por la plej alta kaj malfermita idekomparado, ne nur inter ekonomikaj praktikantoj, sed anka• kun alisciencaj spertuloj kaj kun diverskulturuloj. Al tiu klopodo ni estas hodia• aparte alvokataj, cxar milito ankorauxfoje klarigis, ke la plekta•o de politikaj kialoj kaj ekonomiaj ka•zoj povas facile akceptigi pravigojn pri la militeksplozo. Beda•rinde oni devas konstati, ke anta•enpu•i•is, subtenate de ta•ga uzado de amaskomunikiloj, minimumiga teoriumado pri milito kia "justa" kaj "racia" solvo. Finfine, nia kulturo ne kapablis eltiri lernadon el la drameca sperto farita en Golfo, kies pezaj efikoj estas evidenta: morto kaj detruado,

disfendo en la internacia jura strukturo (kaj en nia Konstitucio), ekologia krizo ktp.

2. DE PARADIGMO PRI "FERMITA" •IS PARADIGMO PRI "MALFERMITA" SISTEMO. DOMINA RILATO INTER "TERO" KAJ "KAPITALO"

2.1 La klasika ekonomiko la tri faktoroj de produktado estas: "tero", "laboro", "kapitalo", kvankam ili ne iam havis la saman pezon. Hodiaŭ ekonomiko (aŭ, pli ŝuste, ĝia popularigo farata de amaskomunikiloj) tendence malpezigas faktoron "tero" kompare kun faktoro "kapitalo". Sed por agrokultura ekonomiko ĝi restas fundamenta ĉu en strikta signifo (agra fekundeco) ĉu en larĝa (naturrimedoj: akvo, aero, klimato, naturfenomenoj).

La interpretado de rilato inter ekonomio kaj paco, kiun ĝi tie oni proponas, baziĝas ŝuste sur diversaj roloj kaj emfazo, kiujn de tempo al tempo oni donis al rilato inter la faktoroj kaj speciale inter "tero" kaj "kapitalo".

Dum jarcentoj, almenaŭ ĝis la industria revolucio, riĉeco kaj evoluado estis ege influataj de faktoro "tero", larĝasence konsiderata kiel naturaĵoj surloke troveblaj. Tial, evoluado havis malrapidan karakteron kaj ĝiukaze pli kvalitan ol kvantan. Eĉ scienca kaj teknika evoluado havis limon en la malabundo de rimedoj. Estas tre grava ĉio, kio koncernas faktoron "tero": agrokulturo kaj kamparana kulturo, sed ankaŭ interrilato kun teritorio kaj rimedoj.

2.2 Depost du jarcentoj pligraveco de kapitalo anstataŭis tiun de tero, kaj plia ampleksigo de la merkata rolo kreskigis gravecon de "malabundo relativa" kompare kun "malabundo absoluta".

Ebleco koncentri rimedojn prenante terfruktojn el aliaj lokoj, t. e. neligiteco de tiu faktoro kun la teritorio, ege akcelis evoluadon laŭ kvanta skalo. Sen tia koncentrado ne estus imageblaj kelkaj instancoj kaj aĝaĵoj nun kutimaj kiaj urb-koncentraĵoj, ĉielskrapaj konstruaĵoj, aviadilflugoj ktp. Sed koncentrado de rimedoj fontas el koncentriĝo de povoj: politika, ekonomia, kultura, scienca, milita.

En tia limigita kaj mallarĝa kunteksto milito do estas nur unu el la iloj celantaj al koncentrado de rimedoj. Ĝi ricevas malbonefikan sed "racian" pravigon ekonomikan. Ĝi eĉ estas des pli "necesa" kaj, laŭ strikte ekonomika vidpunkto, "justa" ĵu pli ekonomio gvidata de "malabundo relativa" alproksimiĝas al la limoj de "malabundo absoluta".

Karakterizas tiun situacion agitiĝemo kaj ekonomia amplekseco, kiuj postulas adaptiĝojn ĉiam pli tempeproksimajn, kaj trudas al ekonomia agado konstantan ag-urĉecon, kiu ekskluzive rigardas al mallongperiodaj celoj, ne al longperiodaj.

Milito estas ekstrema solvo, kiu ebligas pligrandigi, favore al riĉuloj, energian kaj terfruktan disponeblon en tempo mallonga- aŭ mezlongperioda. Sed tio kunportas pli vastan malparadon de rimedoj.

2.3 Por pacekonomio ĝajnas necese redoni al faktoro "tero" ĝian ĉefan rolon kaj al faktoro "kapitalo" rolon tute ilan. Reekvilibrigo kaj kunlaborado fariĝas tiucele nemankipovaj elementoj ankaŭ, ĉar ili kapablas bremsi la akcelritmon de

globala entropio. Uzado de malabundaj rimedoj nepre devas alceli ser•adon de alternativaj rimedoj.

•i •io altrudas, kompreneble, anka• profundajn •an•ojn en la vivstilo.

Tiurilate iuj ekonomikistoj proponas kelkajn fundamentajn regulojn:

- transmovi la•grade la bazon de energio direkte al renovigeblaj fontoj (ekz.: sunenergio)

: revalorigi, konsekvence, la rolon de agrokulturo kiel •efa reproduktebla energifonto

: ekfunkciigi efikan politikon pri nask-kontrolado, kiu ebli•gus disvasti•on de agrokulturo ekologie malpli agresema

- celi al ri•a•-distribuado, kiu malaltigu diferencojn inter la diversaj vivniveloj

- malgrandigi mal•para•ojn, •efe pri ne renovigebla energio

- strebi al realigado de teknike da•raj produkta•oj

- forigi •iujn senutilajn konsumojn, unuavice militon

- revalorigi la rolojn de "tero" kaj de "laboro".

•i •io postulas, ke oni rimarkinde renovigu organizadon kaj elektojn, ser•u novajn teknologiojn kaj praktiku novajn vivstilojn.

Tamen, tiu strategio estas eble la ununura racia vidpunkto longperioda, kvankam ni ne rajtas ka•i la malfacila•ojn, precipe •ar •i kunportas grandan povdistribuadon. Fakte, la estingi•antaj rimedoj estas postulataj de mallongperiodaj interesuloj, kies celoj povas paradokse kaj dan•ere koincidi kun interesoj de la plej malri•aj klasoj, kiuj, anta• ol sekvi longperiodan strategion, devas solvi problemon pri pluvivado en tujeco.

3. EKONOMIAJ PRAVIGOJ EN MONDO REGATA DE KOMERCA•OJ KAJ DE INTER•XAN•-VALOROJ

3.1 Transpaso de ekonomia sistemo bazi•anta sur tero al ekonomio bazi•anta sur kapitalo •iam alvenas al perdo je "materieco". En ter-ekonomio, fakte, produktado kaj konsumado neniam estas izoligeblaj el la kunteksto kaj apartenas al procezo, kiu celas al dinamika maksimumigo de la kondi•oj de ilia pluvivado.

Kontra•e, kapitalo kaj •iaj fruktoj estas "nemateriaj": ili produktas komerca•ojn, kiuj interesas nur la• inter•an•-valora perspektivo. •ia fundamenta agado estas produkti komerca•ojn; konsumado produktas rubresta•ojn. Ununura grava•o estas gajnado por kapitalistoj kaj utileco por konsumistoj.

3.2 Tial merkato neglektas •iajn uzad-valorojn: tio koncernas •u bezonojn, kiuj ne esprimi•as en merkato pere de kontentigebla petado (malsato kaj malri•eco, media kvalito), •u hava•ojn ne inter•an•eblajn (liberajn, kolektive interesajn, publikajn, estontecajn hava•ojn), •u •iajn homajn agadojn, kiuj fori•as de principo pri maksimuma avanta•o (volontula agado, hejmlaboro, partoprenado en kultura evoluigado, pacmovadoj).

Kontraŝte, plipeziŝas pro sia interŝanĝ-valoro, eĉ kun negativa uzad-valoro, armilproduktado kaj similaĵoj (militsciencia reserĉo, polucio kaj naturdetruado, - kondiĉe ke ili estu ligitaj al varproduktado, - droghandlado kaj prostitucio).

La inter•an•-valoro ofte estas tre malproksima de la uzad-valoro. Tio •efe validas pri natur-ekspluata•oj: petrolea prezo estus certe pli alta, se la estontaj generacioj povus prezenti sian petadon en la merkato. Ili certe klopodus malpermesi la hodia•an trouzadon kaj favori kiel eble plej atenteme konservadon. Sed, kontra•e, la nuna malalta prezo montras, ke la aktuala nivelo de "malabundo relativa" (inter petado kaj ofertado) malmulte ligi•as al "malabundo absoluta", kaj konsekvence •i malaltigas la kostojn de •iuj varoj, en kies produktado petroleo partoprenas. Tio akcelas konsumadon de varoj intense uzantaj nerenovigeblajn rimedojn, pligrandigas gajnigecon de tre energiuaj teknikoj, kaj stimulas ties reser•ojn kaj komercadon.

3.3 Tiu malrekta valoraprezado portas al primilita konsiderado nur la• kostoj-avanta•oj. Tial milito •ajnas "justa" kaj "necesa", kiam avanta•oj superas kostojn. sed en "avanta•oj" estas enkalkulitaj anka• mortoj kaj detruoj okazintaj en la malamika kampo.

La sama pensmaniero agas tiel, ke amaskomunikiloj kaj anka• ia disvastigita kulturo (a• subkulturo?) ne sufi•e aprezas tiujn agadojn tute ne laborajn, kiuj ne celas al propra intereso a• maksimumigo de la gajno. Analoĝe, oni ne kapablas kompreni etikajn kaj jurajn starpunktojn, kiuj principe rifuzas militon sendepende de la kalkulado pri kostoj kaj avanta•oj.

4. LIMOJ DE POLITIKA EKONOMIKO KONSIDERATA KIEL "FERMITA" SCIENCOSISTEMO KAJ GRAVECO DE EKONOMIKA "MALFERMI•O" AL LA TUTA SCIENCARO. LA ROLO DE POLITIKO KIEL KOLEKTIVA EKZERCADO DE INTELIGENTO CELE AL EKONOMIAJ ELEKTOJ

En tiu-•i paragrafo estas komentata la frazo de Susan George: "La Nacia Brutta Produkto estas malvera indikilo. La plej ta•ga maniero por pligrandigi •in, estas fari militon. Jen okazo por fari elspezojn kaj ripara•ojn! La indikiloj de vivkvalito estas vere gravaj, kaj necesas pere de ili mezuri ekonomion, sed precipe praktiki malsaman ekonomion".

4.1 La Brutta Nacia Produkto estis kritikata kiel indikilo pri ekonomia globala kreskado, ne nur •ar •i ne povas aprezi la ekonomiajn elektojn kaj la postajn sekva•ojn, sed anka• •ar •i ne sufi•e priatentas longperiodajn problemojn. Plipezeco de faktoro "kapitalo" kompare kun faktoro "tero" pligravigas gajnon ol hava•on, kaj, sekve, tujecon ol estontecon.

En anta•kapitalismaj ekonomioj kaj socioj, •ar ekonomio estis konsiderata "fermita" sistemo, ne estus komprenebla ia-ajn interveno, kiu celus al detruado de rimedoj (t. e. de la hava•o), se tion ne postulus cirkonstancoj ligitaj al pluivado. Cetere, se oni agas la• vidpunkto de "fermita" sistemo, neniu entreprenisto konsiderus kiel "gajnon" disvendon a• malmuntadon de partoj de la instala•oj de la fabriko (hava•o).

4.2 En "malfermita" socio, kie pli pezas faktoro "kapitalo" cele al gajnproduktado, la hava•aj malprofitoj estas malpli gravaj kompare kun la pozitivaj efikoj sur "fluon" (nacia brutta produkto). Tiel oni subtaksas kapitalajn perdojn (ekz. ekologiajn a• militdetruajn alilandajn), sed estas pli interesaj produkt-okazoj, enlande proponitaj pro milito okazinta aliloke.

Laux tiu vidpunkto oni povus sammaniere konsideri naturkatastrofon (tertremojn). La• tiu logiko tertremo estus pli dezirinda ol milito, •ar •i ka•zas produktokazojn sen internaciaj komplika•oj.

Ekzistas ja anka• hava•aj perdoj, la• strikte ekonomia senco (ekz., perdo de aviadilo), kaj alilanda utiligado de financaj kaj homaj fortoj, kiuj estus utiligeblaj aliciele. Sed ekzistas anka• hava•perdo, kiu ne estas kalkulebla la• la ekonomikaj mezuriloj: la tertremo falinta sur la juran sistemon (ni pensu pri nia Konstitucio kaj Statuto de U.N), la kultura malri•io, la angoro de la lastaj monatoj, la restanta malsekuro.

5. KONKLUDAJ KONSIDEROJ

Por konkludi, estas necese trovi novan valorsistemon, en kiu movi•u ekonomio. Ekonomiko ne devas konsistigi fermitan penssistemon, en kies kadro oni rajtas decidi la maksimumigon de la socia vivnivelo.

Ne temas pri la fino de ekonomiko a• de kapitalo a• de teknika progresado. La demandoj, kiujn anka• ekonomikistoj devas prezenti, estas: kiuj estas la celoj de ekonomio? Al kiu apartenas la decidoj, kiuj influas ekonomiajn aspektojn de la vivo sur nia Planedo?

Evidenti•as, ke temas pri politika problemo, kiu anta•as la ekonomian kalkuladon. Unu el la •efaj rezultoj de la ekologia movado kaj de la pripensado koncerne pacismon estas la klara kaj evidenta indiko de la detruaj efikoj de ekonomika hegemonio kaj, e• pli malbone, de •ia izolio disde la scienca kunteksto (naturaj kaj socialaj sciencoj), a• de malforti•o de la strebado pli funden esplori liga•ojn inter ekonomiko, etiko kaj filozofio.

En plurscienca esplorado, kontra•e, en kiu distingi•u la neceso superi ekonomian kalkuladon, politiko fari•as kolektiva ekzercado de inteligento, kiu celas, i. a., alpropriri anka• je la ekonomiaj elektoj, komparante eterogenajn efikojn nemezureblajn per la objekteca ekonomika kalkulado.